

MÄLESTUSPÄEVAD

LEMBIT RÄTSEP – IN MEMORIAM

Pärast pikaajalist (ligi 24 a.) rasket haigust (alakeha halvatus) suri 4. veebruaril 1995. a. Eesti soode uurija Lembit Rätsep. Ta maeti Tartu Uue-Jaani kalmistule.

Lembit Rätsep sündis 22. aprillil 1927. aastal Harjumaal Laitse vallas talupidajate perekonnas. Alghariduse omandas Laitse algkoolis. Õpingud jätkusid põllumajanduse erialal. 1946. a. lõpetas kiitusega Uuemõisa Põllumajandustehnikumi. Sama aasta sügisel astus Tartu Riiklikku Ülikooli põllumajandusteaduskonda, mille lõpetas 1950. aastal õpetatud agronoomi kvalifikatsiooniga.

Töötamist alustas TA Maaparanduse ja Sookultuuri Instituudis nooremteadurina. Kuni 1953. a. kevadeni oli Oidremaa katsepunkti juhataja, järgnevalt nooremteadur Tooma katsebaasi soouurimise sektoris. 1955. a. astus Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Instituudi aspirantuuri sooteaduse alal. Aspirantuuriaja jooksul uuris Tallinna ümbruse ja põlevkivibasseini lähedaste ning Eesti kagurajoonide soid. Pärast aspirantuuri lõpetamist töötas Tooma katsebaasis, esmalt mulla uurimise osakonnas nooremteadurina, alates 1964. a. kuni invaliidistumiseni 1971. a. aga sookultuuri osakonnas vanemteadurina. Haigestumisest tingituna jäi kavandatud uurimus Kagu-Eesti soodest kandidaadidissertatsiooniks vormistamata. Lembit Rätsep on siiski mitme käsikirja ja trükis avaldatud teaduslike tööde autor või kaasautor, näiteks “ENSV turbafond” (1961, venekeelne), aruanded Tallinna ja põlevkivibasseini, Eesti kagurajoonide ning Lääne-Saarte soode iseloomustuse ja kasutamise perspektiivide kohta, ülevaade Oidremaa sovhoosis tehtud kuivenduskatsetest.

Lembit Rätsepa innukus teadmiste omandamisel kandus ka tema poegadele – üks neist õppis arstiks, teine on jõudnud füüsika erialal filosoofiadoktori teadusliku kraadini.

Lembit Rätsepast kui abivalmis ja kohusetundlikust inimesest jääb hea mälestus.

K. Veber
E. Rätsep

AUGUST REINART – 100

August Reinart sündis 21. augustil 1895 Särevere vallas Järvamaal. Keskkhariduse omandas eksternina Tallinnas. Aastatel 1924...1928 õppis TÜ põllumajandusteaduskonnas, mille lõpetas 1928. a. agronoomia alal *cum laude*.

Töötas põllutöoministeeriumi taimekasvatuse eriteadlasena (1927...1932), maatulundusbüroo juhatajana (1931...1932), põllumajandusosakonna abidirektorina (1932...1934) ja direktorina (1934...1935). Oli majandusministri abi (praeguses mõistes kantsler, 1935...1936.). Alates 1936. aastast kuni põgenemiseni kodumaalt Saksamaale (1944) oli ta Piimaühingute Keskliidu “Võieksport” esimees. Veebruaris 1945 pääses põgenikelaagrist Rootsi piimatööstuse keskliidu teenistusse, kust lähetati piimandusalasele uurimistöele Stockholmi Ülikooli juurde. Seal töötas kuni 1950. aastani, mil siirdus Kanadasse, kus jätkas uurimistööd Winnipegis, Manitoba Ülikooli piimandusosakonnas. Sealne töö vältas kuni pensioneerumiseni 1963. aastal. Rootsis töötamise perioodil oli ta õppinud töö kõrval keemiat, omandades nii 1948. a. keemiasineneri kvalifikatsiooni.

Peamiseks uurimisprobleemiks oli tal steriilse või valmistamise tehnoloogia väljatöötamine, millest oli huvitatud ja mida finantseeris Kanada kaitseministeerium. Töö oli tulemusrikas ja tema uurimuste ja katsete alusel väljatöötatud menetlus sai ka patenditud: Canada Patent No 636769.

A. Reinarti poolt on sellest avaldatud kokkuvõtte kogumikus “Kodumaal ja võõrsil” (Toronto, 1963).

A. Reinart oli hea organisator ja ka kirjaimees. Huvitav on lugeda tema Kanadas ilmunud ülevaadet Eesti esimese vabariigi aegse põllumajanduse arengust (“Märkmeid põllumajanduse arendamisest Eestis.” Toronto, 1992.).

August Reinart suri Winnipegis 22. novembril 1971. aastal.

Ü. Oll

AUGUST EENLAID – 90

Agronoomiateaduskonna kauaaegne õppejõud August Eenlaid sündis 2. mail 1905 Tartumaal Kuremaa vallas. Sel ajal töötasid tema vanemad Luua mõisas, hiljem pidasid väiketalu. Koolitee viis Kaarepere algkoolist Tartu Õpetajate Seminari, mille lõpetas 1927. aastal. Seejärel oli ta õpetajaks Järvemaal Lokuta algkoolis ja pärast vahepealset sõjaväeteenistust Laeva algkoolis.

Aastatel 1931...1939 õppis ta Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas, alates 1935. aastast töötas ka assistendina TÜ Entomoloogia Katsejaamas ning alates 1937. a. TÜ Rakenduszoologia Instituudis. 1944. a. määrati A. Eenlaid Tartu Ülikooli rakenduszoologia kateedri juhatajaks-vanemõpetajaks. Aastatel 1948 ja 1949 oli ta TRÜ agronoomiateaduskonna prodekaan ja 1950...1951 dekaan. Eesti Põllumajanduse Akadeemia loomisel määrati A. Eenlaid 1951. a. entomoloogia kateedri ning hiljem (1955), seoses kahe kateedri ühendamisega, entomoloogia ja aianduse kateedri juhatajaks. 1951. a. asus A. Eenlaid organiseerima õppetööd EPA kaugõppeosakonnas, mida ta juhatas 1954. aastani.

1953. a. omistati A. Eenlaidile põllumajandusteaduste kandidaadi kraad ja 1954. a. dotsendi kutse. Aastatel 1953...1972 oli ta EPA õppeprorektor, jätkates samal ajal õppejõuna ja kateedrijuhatajana töötamist. 1965. a. omistati talle teenelise teadlase austav nimetus.

Kavatsusega jätkata oma teaduslikku tööd jäi A. Eenlaid 1976. a. pensionile. Töö lõpuleviimist takistas aga haigus, mis 23. detsembril 1979. a. katkestas tema elutee. A. Eenlaid on maetud Tartu Pauluse kalmistule.

A. Eenlaidi erialaks oli entomoloogia. Olles ise sellest sügavalt huvitatud, püüdis ta ka üliõpilastele nii põllumajanduslikku kui metsaentomoloogiat huvitavaks teha. Palju tähelepanu pööras ta näitliku õppematerjali kasutamisele. Üliõpilaste iseseisvale tööle suunamiseks koostas ta juhendid putukate morfoloogia tundmaõppimiseks, kahjurite ja kahjustuste määramiseks, ülevaate putukate süsteemist ning põllu- ja aiakahjurite bioloogiast.

A. Eenlaidi teaduslikud tööd käsitlevad mitmeid taimekahjureid ja nende tõrjet, pestitsiidide kasutamist ning nende jääkide määramist taimedel. Tema kandidaaditöö oli hernemähku-rite bioloogia ja tõrje kohta.

Kui kateedrijuhatajat iseloomustas A. Eenlaidi organiseerimisoskus, suur kohuse- ja vastutustunne. Kateedri katseaed kujunes kohaks, kus saadi teha teaduslikku tööd ja läbi viia õppe-

praktikume entomoloogia, taimekaitse, puuviljan-duse, köögiviljanduse ja ehisaianduse alal, katsemesila täitis aga samu ülesandeid mesinduse osas.

A. Eenlaid oli üks programmõppe rakenda-jaid. Tema organiseerimisel korraldati 1970. a. kateedris seminar zooloogia ja entomoloogia programmeeritud õpetamine ja tehniliste õppevahendite kasutamise kohta. Osavõtjaid oli NSV Liidu paljudest kohtadest.

Peale oma põhitöö võttis A. Eenlaid osa mitme teadusnõukogu ja ühiskondliku organisat-siooni tööst. Palju aastaid oli ta Eesti ja Balti-maade taimekaitsealase uurimistöo koordineeri-miskomitee liige.

Need, kellele A. Eenlaid oli õpetaja, juhataja või kolleeg, mäletavad teda kui enese ja teiste suhtes nõudlikku, heatahtlikku, mitmekülgsede huvidega meest.

L. Leivategija

HEINO VÄLJAOTS – 90

Heino Väljaots sündis 5. mail 1905 Tartumaal Haaslaval kooliõpetaja-vallasekretäri pojana. Keskkhariduse omandas Tartus H. Treffneri Gümnaasiumis. Aastatel 1925...1932 õppis Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna agronoomiaosakonnas, osaledes samaaegselt üliõpilasseltsi *Liivika* töös. 1927. a. suvel viibis ta põllumajanduspraktikal Taanis. Pärast õpingute lõpetamist töötas lühikest aega agronoomi-praktikandina Iisakus. Järgnevalt oli ta Jänedal Põllunduskooli majandi juhataja abi (1933...1934) ja raamatupidaja (1934...1936). Aastatel 1936...1940 oli ta Jänedal mõisavalitsejaks. Olles õppinud Tartu Ülikooli vastavas proseminaris ja omandanud niimoodi õpetaja kutse, oli ta põhitöö kõrval eriainete õpetajaks Jänedal Põllutöökesk-koolis (1934...1942), hiljem (1944...1948) ka Jänedal Põllumajanduse Tehnikumis. 1940. aastast pidas ta ka Kurge talu kuni lahkumiseni Jänedal mailt 1948. a. kevadel, mil siirdus teaduslikule tööle Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituuti, kus töötas teadusliku töötajana (1948...1956; 1965...1968) ja söötmise osakonna juhatajana (1956...1965). 1955. a. kaitses ta dissertatsiooni “Kultuurkarjamaade kestvus ja seda mõjustavad tegurid Eesti NSV-s”, misjärel omistati talle põllumajandusteaduste kandidaadi kraad, 1959. a. veel vanema teadusliku töötaja kutse.

H. Väljaots pühendas teaduslikus uurimistöös peamise tähelepanu kultuurkarjamaadele. Põhjalikku uurimist leidsid tema poolt kultuurkarjamaade rajamise küsimused eri loomaliikidele (veistele, sigadele, lammastele, lindudele). Tähtsat kohta uurimistöös omasid kultuurkarjamaade kasutamise ja saagiarvestuse küsimused. Ta oli innukas elektrikarjuse kasutamise propageerija. H. Väljaots oli Eestis esimene, kes uuris ja juurutas kultuurkarjamaade rajamist kiirendatud korras, s.o. karjatamise alustamisega juba rajamise aasta suvel. Viimaseil tööaastail uuris ta haljaskonveierit ja koos juhendatava mittestatsionaarse aspirandiga piimakarjale jõusööda suvise lisaöötmise efektiivsust.

H. Väljaotsa arvukad õpilased mäletavad tema sisukaid loenguid, praktikume, mis alati olid seostatud praktilisest elust võetud näidetega. Aastatel 1952...1960 oli H. Väljaots kohakaasluse korras rohumaaviljeluse õppejõuks EPA taimekasvatuse kateedris. Aastatel 1968...1969 töötas ta juba põhikohaga vanemõpetajana ja 1969...1977 dotsendina EPA rohumaaviljeluse kateedris.

Oma nappi vaba aega sisustas H. Väljaots maalikunsti ja muusikaga ning vahel ka kala- ja jahiretkega.

Heino Väljaots suri 31. augustil 1977. aastal ja ta on maetud Tartu Maarja (Raadi) kalmistule.

T: Kultuurkarjamaade rajamine. Tallinn, 1953.

Kultuurkarjamaade saagi arvestamine. Tallinn, 1960 (kaasautor).

B: Eesti Põllumajanduse Akadeemia õppe-teadusliku koosseisu bio-bibliograafiline teatmeteos 1951...1981. Tartu, 1981.

K. Annuk

VOLDEMAR TILGA – 80

Käesoleva aasta 21. aprillil oleks saanud 80-aastaseks üks Eesti tuntumaid veterinaar-teadlasi professor Voldemar Tilga, kui ta süda poleks

lakanud ootamatult töötamast 20. augustil 1991. aastal.

Voldemar Tilga sünnikohaks oli Viljandi-maa, Kärstna vald. Üldhariduse omandas ta Kärstna algkoolis ja Valga Ühisgümnaasiumis, mille lõpetas 1935. aastal. Järgnes teenistus kaitseväes, kus ta lõpetas ka ohvitserikooli. 1937. a. astus Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonda. Teadustööd alustas Voldemar Tilga juba üliõpilasena, asudes 1942. a. tööle Loomade Sisehaiguste Kliiniku assistendi kohale. Õpingute ja teadustöö kõrval võttis V. Tilga aktiivselt osa ka üliõpilaste ühistegevusest. Ta oli korporatsiooni *Fraternitas Estica* liige. Õpingud ja töö loomaarstiteaduskonnas katkestas sõjakeeris.

1946. a. lõpetas Voldemar Tilga Tartu Riikliku Ülikooli sisuliselt teistkordselt (esmakordselt 1942. a.). 1946. aastast kuni 1951. aastani töötas V. Tilga assistendina veterinaaria-teaduskonna mikrobioloogia ja episitoloogia kateedris, kus kaitses ka 1949. a. kandidaadiväitekirja loomade marutaudi alal. Tolleaegsete represseeringute tõttu pidi V. Tilga asuma aga praktilisele tööle. Esialgu töötas ta Tartu ja Paide veterinaarbakterioloogia laboratooriumides, seejärel Tallinnas Vabariikliku Veterinaarlaboratooriumi osakonnajuhatajana.

Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudi veterinaariaosakonda asus Voldemar Tilga tööle 1954. a. Siin töötas ta surmani. Kaks aastat (1959...1961) oli ta instituudi direktori asetäitja teadusalal ja alates 1963. aastast kuni 1987. aastani mikrobioloogia laboratooriumi juhataja. Seejärel siirdus ta vanemteadur-konsultandi ametikohale. Instituudis töötamise ajal valmis tal suhteliselt lühikese aja jooksul doktoriväitekirja sigade punataudi alal, mida ta edukalt kaitses 1959. aastal Moskva Veterinaaria Akadeemias.

Prof. V. Tilga teadustöö oli seotud peamiselt põllumajandusloomade nakkushaiguste diagnostika ja tõrjega. Suuri teeneid oli prof. V. Tilgal loomade marutaudi, veiste brutselloosi, sigade punataudi, sigade nakkava atroofilise riniidi, noorloomade haiguste ja lehmade nokardiamas-tiidi diagnostika ja tõrje uurimisel. Prof. V. Tilga on trükis avaldanud 259 tööd. Tema arvukate töödega on võimalik tutvuda Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudi perioodilises väljaandes "Ilmunud trükiste bibliograafia".

Erakordselt viljakas oli lugupeetud profes-sori töö noore teaduskaadri kasvatamisel. Tema juhendamisel on väitekirja kaitsnud 25 teadlast. Prof. V. Tilga oli aastate jooksul viie väitekirja kaitsmise nõukogu ja mitmete teaduslike nõukogude liige.

Vanemteaduri kutse omistati talle 1956. a. ja professori kutse 1965. a. Teeneline teadlane oli ta 1988. aastast alates. V. Tilga oli ka kahekordne Nõukogude Eesti preemia laureaat. 1991. a. valiti ta Eesti Põllumajanduse Akadeemia audoktoriks.

Prof. V. Tilga näol kaotas Eesti veterinaarteadus ühe kõige autoriteetsema ja arvestatavama asjatundja selles valdkonnas. Teda meenutatakse kui abivalmis ja sõbralikku inimest, nõudlikku õpetajat ja sügavate teadmistega teadlast.

A. Kaarma